

Góralski, Wojciech

Struktury synodalne i kolegialne w Kościele partykularnym według KPK Jana Pawła II

Studia Płockie 14, 54-68

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Wojciech Góralski

STRUKTURY SYNODALNE I KOLEGIALNE W KOŚCIELE PARTYKULARNYM WEDŁUG KPK JANA PAWŁA II

WSTĘP

Jeden i jedyny Kościół katolicki — jako Kościół powszechny, obejmujący cały Lud Boży — składa się z Kościołów partykularnych, w których istnieje, ukazuje się i działa.¹ Przez Kościół partykularny KPK z 1983 r. rozumie przede wszystkim diecezję,² jako część Ludu Bożego, powierzoną pasterskiej pieczy biskupa wraz ze współpracującym z nim prezbiterium, która by trwała przy swoim pasterzu i gromadziła się dzięki niemu w Duchu Świętym przez Ewangelię i Eucharystię.³ Z diecezją prawodawca zrównuje: prałaturę terytorialną, opactwo terytorialne, wikariat apostolski, prefekturę apostolską oraz administrację apostolską ustanowioną na stałe.⁴

Owa część Ludu Bożego tworząca diecezję lub inny Kościół partykularny jest oznaczona z reguły określonym terytorium,⁵ istnieje jednak możliwość ustanawiania Kościołów partykularnych w oparciu o przynależność wiernych do danego obrządku czy też w oparciu o jeszcze inne, podobne kryteria.⁶

Zewnętrzną zasadą jednoczenia się Kościoła powszechnego z Kościołem partykularnym jest biskup — głowa diecezji i uczestnik władzy wspólnej innych biskupów, razem z biskupem rzymskim⁷. On to sprawuje w Kościele partykularnym potrójną władzę rządzenia: ustawodawczą, sądowniczą i wykonawczą, w spełnianiu której korzysta z pomocy określonych w prawie instytucji i osób. Tworzą one struktury kolegialne i wypełniają zlecone im zadania.

Gdy chodzi o organy powołane do niesienia biskupowi diecezji pomocy w pełnieniu posługi w Kościele partykularnym, to — obok synodu, instytucji znanej już w pierwszych wiekach istnienia Kościoła, jak również kapituł kanonicznych, istniejących już w wiekach średnich — wiele nowych ustanowił Sobór Watykański II. Widać to w następujących fragmentach dekretu „Christus Dominus”: „Do współpracowników biskupa w zarządzie diecezją zaliczają się również ci kapłani, którzy tworzą jego senat i radę, jak kapituła katedralna,

¹ Zob. J. Glomp, Problem identyfikacji Kościoła lokalnego i partykularnego, „Prawo Kanoniczne” 21 (1978) nr 3—4, s. 37—38.

² Kan. 368 KPK.

³ Kan. 369 KPK.

⁴ Kan. 368 KPK.

⁵ Kan. 372 § 1 KPK.

⁶ Kan. 372 § 2 KPK.

⁷ E. Corecco, Biskup Kościoła partykularnego protektorem i obrońcą karności lokalnej, „Concilium” 1—10 (1968) s. 451.

zespół konsultorów lub inne rady, zależnie od warunków różnych miejsc lub ich charakteru. Instytucje te, zwłaszcza kapitułę katedralną, należy w miarę potrzeby poddać reorganizacji przystosowanej do dzisiejszych wymagań [...] Bardzo pożądaną jest rzeczą, by w każdej diecezji utworzono specjalną radę duszpasterską z samym biskupem rezydencjalnym na czele, w której by uczestniczyli specjalnie dobrani księża, zakonnicy i świeccy. Zadaniem tej rady będzie śledzenie i przemyślenie wszystkiego, co ma związek z duszpasterskimi pracami, oraz wyciągnięcie z tego praktycznych wniosków”.⁸ Ujawnia się to również w następującej dyspozycji dekretu „Presbyterorum ordinis”: „By zaś to doprowadzić do skutku, niech [biskupi] mają radę, czyli senat kapłanów, reprezentujących prezbiterium, który dostosowany do dzisiejszych okoliczności i potrzeb, w formie i według norm prawnych do określenia, mógłby skutecznie wspierać biskupa swymi radami w rządzeniu diecezją”.⁹

Po okresie niejako eksperymentalnym, w którym przytoczone polecenia soborowe zostały wprowadzone w czyn odnośnymi postanowieniami najwyższej władzy kościelnej, dawne i nowe organy synodalne i kolegialne powołane do wspierania biskupa diecezjalnego w zarządzie Kościołem partykularnym zostały ostatecznie usankcjonowane — w ich strukturze i działaniu — przez Kodeks Prawa Kanonicznego z 25 stycznia 1983 r.

1. SYNOD DIECEZJALNY

O synodzie diecezjalnym nowy Kodeks Prawa Kanonicznego traktuje w rozdziale I — „Synod diecezjalny” (kan. 460—468) tytułu III („Wewnętrzna organizacja Kościołów partykularnych”) wymienionej już sekcji II księgi III.

Synod diecezjalny, w myśl kan. 460, to zgromadzenie wybranych kapłanów oraz innych wiernych Kościoła partykularnego, którzy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej świadczą pomoc biskupowi diecezjalnemu. Zgromadzenie synodalne na tym forum stanowi więc określoną formę współpracy biskupa ze swoim prezbiterium oraz z innymi wiernymi diecezji. Do tego rodzaju współpracy zachęca konstytucja Soboru Watykańskiego II „Lumen gentium”, gdy mówi: „Biskup zaś ma uważać kapłanów, współpracowników swoich, za synów i przyjaciół podobnie jak Chrystus uczniów swoich nazywa już nie sługami, lecz przyjaciółmi”.¹⁰ Obrady synodalne skupiające kapłanów i pozostałych przedstawicieli Ludu Bożego diecezji pozwalają właśnie zastanowić się wspólnie z biskupem nad doniosłymi sprawami lokalnymi i podejmować normy, które by usprawniły działalność Kościoła partykularnego.¹¹ Trzeba jednak pamiętać, iż jedynym ustawodawcą na synodzie, kompetentnym do wydawania wspomnianych norm, jest biskup diecezjalny. Pozostali bowiem uczestnicy tego zgromadzenia posiadają jedynie głos doradczy.¹² Również wyłączenie do biskupa diecezjalnego należy podpisywanie deklaracji i dekretów synodalnych, które tylko jego autorytetem mogą być promulgowane.¹³

Podczas, gdy KPK z 1917 r. polecał odbywać synod diecezjalny przynajmniej

⁸ Dekret „Christus Dominus”, n. 27.

⁹ Dekret „Presbyterorum ordinis”, n. 7.

¹⁰ Konstytucja „Lumen gentium”, n. 28.

¹¹ Zob. M. Zurowski, Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem, t. 2, Warszawa 1979, s. 248.

¹² Kan. 466 KPK.

¹³ Tamże.

co 10 lat,¹⁴ zbiór Jana Pawła II nakazuje odbywać go wówczas, ilekroć zdaniem biskupa diecezjalnego i po wysłuchaniu opinii Rady Kapłańskiej, przemawiają za tym okoliczności.¹⁵ W przypadku powierzenia biskupowi troski o kilka diecezji lub w przypadku, gdy drugą diecezją kieruje jako administrator apostolski, może on zwołać tylko jeden synod dla wszystkich powierzonych sobie Kościołów partykularnych.¹⁶

Zwołanie synodu diecezjalnego należy do biskupa diecezjalnego, nie zaś do tymczasowego rządcy diecezji.¹⁷ Tak więc np. nie jest tutaj kompetentny administrator diecezjalny. Również do biskupa diecezjalnego należy przewodniczenie synodowi. Wolno mu jednak delegować — na poszczególne sesje zgromadzenia synodalnego — wikariusza generalnego lub wikariusza biskupiego.¹⁸

Gdy chodzi o uczestników synodu, którzy powinni być nań wezwani — mają więc obowiązek uczestniczenia w obradach — zaszyły tutaj zmiany w stosunku do dawnego prawa. Tak więc prawo do udziału w synodzie przysługuje: biskupowi koadiutorowi, biskupom pomocniczym, wikariuszom generalnym, wikariuszom biskupim, wikariuszowi sądowemu (czyli oficjałowi), kanonikom kapituły katedralnej, członkom Rady Kapłańskiej, wiernym świeckim, także członkom instytutów życia konsekrowanego, wybranym przez Radę duszpasterską w sposób i w liczbie określonych przez biskupa diecezjalnego (tam, gdzie nie ma Rady duszpasterskiej — w sposób oznaczony przez biskupa diecezjalnego), rektorowi wyższego seminarium diecezjalnego, dziekanom, kapłanom — po jednym z każdego dekanatu, wybranym przez wszystkich sprawujących tam duszpasterstwo (należy także wybrać ich zastępców), przełożonym instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostolskiego, które posiadają dom w diecezji, wybranym w liczbie i w sposób określony przez biskupa diecezjalnego.¹⁹

Ponadto biskup diecezjalny może wzywać na synod — w charakterze członków — także inne osoby: duchowne, członków instytutów życia konsekrowanego i wiernych świeckich.²⁰

Wolno wreszcie biskupowi diecezjalnemu wzywać na synod diecezjalny — w charakterze obserwatorów — niektórych wyznawców Kościołów czy wspólnot kościelnych nie pozostających w pełnej wspólnotcie z Kościołem katolickim, tak pełniących tam funkcje, jak i zwykłych członków.²¹ Norma ta posiada więc wymiar ekumeniczny.

Uczestnik synodu, który nie mógłby przybyć na obrady z powodu prawnie uzasadnionej przeszkody, nie może wysłać za siebie pełnomocnika. Winien jednak powiadomić biskupa diecezjalnego o zaistniałej przeszkodzie.²²

Zaproponowane tematy obrad synodalnych powinny być poddane swobodnemu omówieniu przez członków synodu podczas sesji synodalnych.²³ W tym miejscu wypada nadmienić, iż w celu lepszego przygotowania synodu, można już wcześniej ustanowić odnośne komisje przygotowawcze, o czym wyraźnie

¹⁴ Kan. 356 § 1 KPK z 1917 r.

¹⁵ Kan. 461 § 1 KPK.

¹⁶ Kan. 461 § 2 KPK.

¹⁷ Kan. 462 § 1 KPK.

¹⁸ Kan. 462 § 2 KPK.

¹⁹ Kan. 463 § 1, 1°—9° KPK.

²⁰ Kan. 463 § 2 KPK.

²¹ Kan. 463 § 3 KPK.

²² Kan. 464 KPK.

²³ Kan. 465 KPK.

wspominał kodeks z 1917 r.²⁴ Komisje miałyby za zadanie wcześniejsze przedyskutowanie materii synodalnej, a nawet — wydaje się — projektu samych dekretów synodalnych.²⁵

Zapadłe na synodzie uchwały — deklaracje i dekrety — biskup diecezjalny winien podać do wiadomości metropolicie oraz Konferencji Episkopatu.²⁶ Nie ma więc obowiązku przesyłania ani akt synodu, ani jego uchwał Stolicy Apostolskiej do przejrzenia. Wynika to stąd, iż chodzi jedynie o prawo diecezjalne, a prawodawcą jest tu właśnie biskup. Zapoznanie z deklaracjami i dekretami, jakie zapadły na zgromadzeniu synodalnym metropolity oraz Konferencji Episkopatu, ma na celu nie tylko zwykłe rejestrowanie tego, co dzieje się w poszczególnych diecezjach, ale także — i chyba przede wszystkim — współpracę biskupów diecezjalnych na polu synodalnym, której koordynatorem jest właśnie tak metropolita — w prowincji kościelnej, jak i Konferencja Biskupów — w regionie kościelnym.

Zawieszenie synodu diecezjalnego, jak również jego rozwiązanie pozostaje — z natury rzeczy — zostawione biskupowi diecezjalnemu.²⁷ Ze zrozumiałych też względów, z chwilą wakansu lub przeszkody w działaniu stolicy biskupiej, synod diecezjalny zostaje przerwany na mocy samego prawa, dopóki nowy biskup diecezjalny nie poleci go kontynuować lub nie stwierdzi, że został rozwiązany.²⁸

Koncepcja synodu diecezjalnego zaprezentowana w kodeksie Jana Pawła II, nie odbiegająca w sprawach istotnych od modelu zawartego w poprzednim zbiorze, czyni tę instytucję — w duchu Soboru Watykańskiego II — bardziej skutecznym narzędziem pomnażania dobra duchowego całej wspólnoty Kościoła partykularnego.

2. RADA KAPŁAŃSKA

Sobór Watykański II, jak już nadmieniono, położył fundament pod nową instytucję kościelną, która w dekretach wykonawczych uchwał soborowych otrzymała nazwę Rady Kapłańskiej.²⁹ Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego zajmuje się tym organem kolegialnym w rozdziale III — „Rada Kapłańska i Kolegium Konsultorów” (kan. 495—501) wskazanego już wyżej tytułu sekcji II księgi III.

Ustawodawca zobowiązuje wszystkich biskupów diecezjalnych do ustanowienia w ich Kościołach partykularnych Rady Kapłańskiej złożonej z kapłanów reprezentujących całe prezbiterium diecezji. Pełniąc rolę jakby senatu biskupa, Rada ma do spełnienia zadanie wspierania biskupa w kierowaniu

²⁴ „Gdyby biskup uważał za pożyteczne, powinien w odpowiednim czasie przed synodem powołać komisje czy zespoły, złożone z kleru miasta biskupiego i diecezji, w celu przygotowania spraw na obrady synodalne”. Kan. 360 § 1 KPK z 1917 r.

²⁵ Por. M. Żurowski, dz. cyt., s. 249. Zob. Instrukcja Kongregacji Biskupów o pasterskiej posłudze biskupów, n. 164, [w] Posoborowe prawodawstwo kościelne (wyd. E. Sztafrowski), t. 6, z. 1, Warszawa 1975, s. 231.

²⁶ Kan. 467 KPK.

²⁷ Kan. 468 § 1 KPK.

²⁸ Kan. 468 § 2 KPK. Zob. H. Schmitz, Die konsultationsorgane des Diözesanbischofs, [w] Handbuch des katholischen Kirchenrechts, Regensburg 1983, s. 354—355.

²⁹ Zob. T. Pieronek, Rada Kapłańska wyrazem soborowej odnowy, „Prawo Kanoniczne” 12 (1969) nr 3—4, s. 3—28. Zob. M. Fąka, Rada Kapłańska nowym senatem biskupa diecezjalnego, „Prawo Kanoniczne” 21 (1978) nr 3—4, s. 41—69.

diecezją, zgodnie z przepisami prawa, tak aby możliwie najpełniej pomnażało się dobro duszpasterskie Ludu Bożego.³⁰

Jest to więc kolegium, które winno być ukonstytuowane w każdej diecezji, niezależnie od ilości jej kleru. W wikariatach apostołskich oraz w prefekturach apostołskich, wikariusz apostołski i prefekt apostołski obowiązani są powołać Radę Kapłańską złożoną przynajmniej z trzech kapłanów-misjonarzy.³¹

Doniosłą rolę w bliższym sprecyzowaniu wielu dziedzin związanych z powołaniem do życia i funkcjonowaniem Rady Kapłańskiej spełniają statuty, które wymienione kolegium winno posiadać. Statuty muszą uwzględniać odnośne normy wydane w tej sprawie przez Konferencję Episkopatu, wymagają poza tym zatwierdzenia biskupa diecezjalnego.³² Niewątpliwie statuty poszczególnych Rad Kapłańskich powinny bliżej określić to wszystko — dostosowując do miejscowych potrzeb i warunków — co najogólniej stanowi kodeks.

Skład osobowy Rady winien obejmować dwie kategorie członków: wchodzących do kolegium z wyboru oraz z urzędu.³³ Ponadto wolno biskupowi swobodnie mianować niektórych członków Rady.³⁴

Gdy chodzi o kapłanów wchodzących do Rady Kapłańskiej z wyboru, to ustawodawca stawia zasadę, że winni oni stanowić mniej więcej połowę ogólnej liczby członków tego kolegium. Konkretnie określenie owego sformułowania „mniej więcej” („dimidia circiter pars”) należy do biskupa diecezjalnego, wydaje się jednak, że należy tutaj zachować dużą ostrożność w przekraczaniu liczby wchodzących do Rady z urzędu i ewentualnie z nominacji w stosunku do liczby członków z wyboru. Wolno sądzić, iż przekroczenie jej o 1—2 nie uchybiałoby wymogowi kanonu.

Uczestnictwo w Radzie Kapłańskiej na mocy urzędu winny określić statuty. Jeśli istnieją w tej mierze normy Konferencji Episkopatu, należy je w statutach uwzględnić. Dla ilustracji można powiedzieć, iż Konferencja Episkopatu Polski sugeruje, by z urzędu wchodził do Rady: biskup koadiutor, biskup pomocniczy, wikariusze generalni, wikariusze biskupi, dyrektor wydziału duszpasterskiego kurii diecezjalnej, rektor wyższego seminarium duchownego, przewodniczący kapituły katedralnej.³⁵

Mianowanie niektórych kapłanów do Rady Kapłańskiej przez biskupa nie ma charakteru obligatoryjnego, co wynika z wyraźnego sformułowania kanonu: „Episcopo dioecetano integrum est [...]”.³⁶

Prawo wyboru do Rady Kapłańskiej, tak czynne, jak i bierne, przysługuje: kapłanom diecezjalnym inkardynowanym do diecezji, kapłanom diecezjalnym nie inkardynowanym do diecezji oraz członkom instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego, jeśli przebywają na terenie diecezji i wykonują dla jej dobra jakiś obowiązek.³⁷ Tak więc kodeks podtrzymał to, co mówiło w tym względzie motu proprio „Ecclesiae Sanctae”.³⁸ Ze sformułowania kanonu wynika, iż gdy chodzi o kapłanów inkardynowanych do diecezji, prawo wyboru posiadają wszyscy, łącznie z kapłanami nie pełniącymi żadnych

³⁰ Kan. 495 § 1 KPK.

³¹ Kan. 495 § 2 KPK.

³² Kan. 496 KPK.

³³ Kan. 497, 1° — 2° KPK.

³⁴ Kan. 497, 3° KPK.

³⁵ Postanowienia Konferencji Episkopatu Polski w sprawie Rad Kapłańskich (maszynopis Zespołu Konferencji Episkopatu Polski ds. Kodeksu Prawa Kanonicznego).

³⁶ Kan. 497, 3° KPK.

³⁷ Kan. 498 § 1, 1° — 2° KPK.

³⁸ M. p. „Ecclesiae Sanctae”, I, 15 § 2.

funkcji, np. emerytami. Co się zaś tyczy kapłanów diecezjalnych nie inkardynowanych do diecezji, jak również kapłanów — członków instytutów zakonnych lub stowarzyszeń życia apostołskiego, to korzystają oni z prawa głosu tylko wówczas, gdy z polecenia biskupa diecezji wykonują na jej rzecz jakiś obowiązek. Chodzi tu więc o czynne zaangażowanie wymienionych kategorii kapłanów w pracę diecezjalną szeroko rozumianą. W pierwszym więc rzędzie należy tu wskazać na kapłanów zatrudnionych w duszpasterstwie, pracujących w kurii diecezjalnej, w seminarium duchownym itp. Dopuszczając kapłanów tak diecezjalnych, jak i zakonnych nie inkardynowanych do danej diecezji do udziału w Radzie Kapłańskiej, ustawodawca słusznie zalicza ich tym samym do prezbiterium diecezjalnego. Już Okólnik Kongregacji dla Duchowieństwa w sprawie Rad Kapłańskich z 11 kwietnia 1970 r.³⁹ podkreślał, iż Rada Kapłańska powinna reprezentować całe prezbiterium diecezji.⁴⁰

Jeśli mowa o reprezentatywności Rady Kapłańskiej w stosunku do całego prezbiterium diecezjalnego, to kodeks poleca, aby sposób wyboru jej członków, określony w statutach, miał na względzie przede wszystkim różnorodność posług oraz różne regiony diecezji.⁴¹ Oznacza to, iż statut powinien określać, iż do Rady Kapłańskiej należy — proporcjonalnie — wybierać kandydatów zarówno spośród określonych kategorii kapłanów (np. spośród dziekanów, proboszczów, wikariuszy, pracowników kurii diecezjalnej, seminarium duchownego, emerytów itd.), jak również z poszczególnych regionów diecezji. Nie od rzeczy będzie zaznaczyć, iż, jeśli zdaniem biskupa diecezjalnego dana kategoria kapłanów (np. dziekanów czy wikariuszy) nie stanowiłaby proporcjonalnej reprezentacji w gronie wybranych do Rady, wówczas mógłby on uzupełnić ten brak drogą nominacji.

Istotnym principium w odniesieniu do stosunku Rady Kapłańskiej do biskupa diecezjalnego jest norma, w myśl której do tego ostatniego należy zwoływanie Rady, przewodniczenie jej oraz określenie spraw, które mają być rozpatrywane, lub też dopuszczenie do debaty spraw zgłoszonych przez jej członków.⁴² Rada wszakże jest organem doradczym w stosunku do osoby biskupa. Podkreśla to *expressis verbis* inna dyspozycja kodeksowa, która mówi, że Rada Kapłańska posiada jedynie głos doradczy.⁴³ Dzieje tekstów soborowych związanych z omawianą instytucją wskazują na to, iż gremium temu została wyznaczona przez sobór właśnie tylko funkcja doradcza.⁴⁴

Biskup diecezjalny obowiązany jest wysłuchać zdania Rady Kapłańskiej w ważniejszych sprawach, jej zgody zaś potrzebuje tylko w wypadkach wyraźnie określonych przez prawo.⁴⁵

Sprawy, w których biskup winien wysłuchać zdania Rady, określa ustawodawca kodeksowy, sprowadzając je do następujących: 1. zwołanie synodu diecezjalnego;⁴⁶ 2. erygowanie parafii, jej zniesienie lub dokonanie w niej zmian;⁴⁷ 3. wydanie przepisów co do przeznaczenia ofiar składanych do wspólnej kasy parafialnej z okazji wykonywania zadań parafialnych oraz wynagro-

³⁹ *Litterae circulares ad Praesides Conferentiarum Episcopaliū de Consiliis Presbyteralibus iuxta placita Congregationis plenariae die 10.10.1969 habitae*, AAS 62 (1970) s. 459—465.

⁴⁰ Tamże, 5, 1.

⁴¹ Kan. 499 KPK.

⁴² Kan. 500 § 1 KPK.

⁴³ Kan. 500 § 2 KPK.

⁴⁴ M. Fąka, art. cyt., s. 56.

⁴⁵ Kan. 500 § 2 KPK.

⁴⁶ Kan. 461 § 1 KPK.

⁴⁷ Kan. 515 § 2 KPK.

dzenie kapłanów wypełniających te zadania;⁴⁸ 4. ustanowienie w parafiach Rad Duszpasterskich;⁴⁹ 5. udzielenie zezwolenia na budowę kościoła;⁵⁰ 6. przeznaczenie kościoła na cele świeckie, poza wypadkiem, w którym nie nadaje się on już w żaden sposób do sprawowania w nim kultu Bożego i nie ma możliwości odrestaurowania go;⁵¹ 7. nałożenie na publiczne osoby prawne w diecezji umiarkowanego podatku.⁵²

Gdy chodzi o uzyskanie przez biskupa diecezjalnego zgody Rady Kapłańskiej, to choć kodeks nie przewiduje takiego przypadku, to jednak mówiąc o „wypadkach wyraźnie w prawie określonych”,⁵³ ustawodawca ma na myśli to wszystko, co ewentualnie mogą polecać inne, późniejsze ustawy. Kodeks Prawa Kanonicznego bowiem nie pozostaje jedynym źródłem prawa kościelnego.

Działalność Rady Kapłańskiej jako organu doradczego w stosunku do osoby biskupa nie może — z natury rzeczy — pozostawać w oderwaniu od tegoż biskupa. Tylko on może ogłosić to, co zostało uchwalone, po zasięgnięciu opinii lub uzyskaniu zgody Rady.⁵⁴ Stanowi to konsekwencję nauki soborowej, w myśl której działalność Rady Kapłańskiej winna być więc owocem wspólnego wysiłku biskupa i reprezentantów prezbiterium diecezjalnego.⁵⁵

Członkowie Rady Kapłańskiej powinni być ustanowieni czasowo na okres przewidziany w statutach, lecz w ten sposób, aby cała Rada lub przynajmniej jej część była odnawiana co 5 lat.⁵⁶ Z uwagi na trudności praktyczne w wymianie co 5 lat przynajmniej części członków Rady, stosownym postanowieniem statutu będzie zapewne określenie 5-letniej kadencji całej Rady. Z takiego założenia wyszły m.in. „Postanowieniach” Konferencji Episkopatu Polski.⁵⁷

Prawodawca nie podaje żadnej dyspozycji o ewentualnym uzupełnieniu składu Rady Kapłańskiej wskutek np. przyjętej rezygnacji czy śmierci danego członka wymienionego kolegium, pochodzącego z wyboru. Sprawę tę zatem winny uregulować statuty. Mogą one np. przewidywać dokooptowanie nowego członka Rady w drodze wyboru, lub też sankcjonować wejście do kolegium tego kapłana, który w danym okręgu wyborczym uzyskał największą ilość głosów, nie licząc wybranych. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, by zaistniały vacat został uzupełniony drogą nominacji biskupiej.

Rada Kapłańska ustaje z chwilą zawakowania stolicy biskupiej, jej funkcje wypełnia wówczas Kolegium Konsultorów, o którym będzie niżej mowa. W ciągu roku zaś od kanonicznego objęcia diecezji w posiadanie, biskup ma obowiązek ustanowienia nowej Rady.⁵⁸

Ustawodawca przewiduje możliwość rozwiązania przez biskupa diecezjalnego Rady Kapłańskiej, jeśli nie wypełnia ona dla dobra diecezji powierzonych jej zadań albo poważnie nadużywa go. Decyzja taka powinna być skonsultowana przez biskupa z metropolitą, gdy chodzi zaś o diecezję metropolity — z najstarszym nominacją biskupem sufraganiem. W przypadku roz-

⁴⁸ Kan. 531 KPK.

⁴⁹ Kan. 536 § 1 KPK.

⁵⁰ Kan. 1215 § 2 KPK.

⁵¹ Kan. 1222 § 2 KPK.

⁵² Kan. 1263 KPK.

⁵³ Kan. 500 § 2 KPK.

⁵⁴ Kan. 500 § 3 KPK.

⁵⁵ Zob. Dekret „Christus Dominus”, n. 28.

⁵⁶ Kan. 501 § 1 KPK.

⁵⁷ Postanowienia, jw.

⁵⁸ Kan. 501 § 2 KPK.

wiązania kolegium, biskup ma obowiązek ukonstytuować — w ciągu roku — nowe.⁵⁹

Choć ustawa kodeksowa nie wspomina o tym, wypada nadmienić, iż do właściwego funkcjonowania Rady Kapłańskiej niezbędny jest jej stały organ w postaci sekretariatu, złożonego z kilku członków tegoż gremium. Jego zadaniem byłoby sporządzanie protokołów z posiedzeń Rady, prowadzenie korespondencji z duchowieństwem diecezji, redagowanie uchwalonych przez kolegium wniosków, troska o archiwum itp.⁶⁰

3. KOLEGIUM KONSULTORÓW

Kodeks Jana Pawła II przewiduje zupełnie nowy organ kolegialny w Kościele partykularnym w postaci Kolegium Konsultorów. Poleca mianowicie biskupowi diecezjalnemu swobodnie mianować niektórych kapłanów spośród Rady Kapłańskiej, w liczbie od sześciu do dwunastu, którzy by stanowili — przez okres pięciu lat — Kolegium Konsultorów wypełniające określone przez prawo zadania.⁶¹ Po upływie wspomnianej kadencji kolegium wypełnia nadal swoje zadania, do czasu ukonstytuowania się nowego.⁶²

Kolegium Konsultorów stanowiące jakby prezydium Rady Kapłańskiej spełnia zadania, o których kodeks wspomina na różnych miejscach. Można wyodrębnić zadania Kolegium *sede plena* oraz zadania *sede vacante*.

W pierwszym przypadku sprowadzają się one do służenia biskupowi radą lub zgodą w określonych przypadkach. Tak więc biskup diecezjalny powinien wysłuchać zdania Kolegium Konsultorów w następujących sytuacjach: 1. ustanowienia w diecezji ekonoma;⁶³ 2. usunięcie ekonoma ze stanowiska w czasie trwania kadencji;⁶⁴ 3. podjęcie aktów dotyczących zarządu o większym znaczeniu ze względu na materialny stan diecezji.⁶⁵ Gdy chodzi natomiast o uzyskanie przez biskupa zgody Kolegium Konsultorów, to kan. 1277 (z prawa majątkowego) stwierdza, iż, oprócz wypadków szczegółowo wyliczonych w prawie powszechnym oraz w prawie fundacyjnym, biskup powinien uzyskać wspomnianą zgodę również dla podjęcia aktów nadzwyczajnego zarządzania, określonych przez Konferencję Episkopatu. W samym Kodeksie Prawa Kanonicznego nie wymienia się wypadków, w których wymagana jest zgoda Kolegium Konsultorów, ponieważ kanon mówi jednak o wypadkach wyliczonych szczegółowo w prawie powszechnym oraz fundacyjnym, przeto należy mieć na względzie ewentualne postanowienia w tej dziedzinie przyszłych ustaw kościelnych, jakie mogą się ukazać, jak również przepisy obowiązującego prawa fundacyjnego. Odnośnie zaś do wspomnianych w kanonie aktów zarządzania nadzwyczajnego, to należy stosować się do ustaleń w tym względzie poszczególnych Konferencji Biskupów, gdy określą one, co jest takim właśnie aktem.

Zadania Kolegium Konsultorów *sede vacante* polegają najpierw na wyrażeniu przez nie zgody na pewne akty prawne podejmowane przez przejściowego rządcę diecezji. Zgoda ta wymagana jest w następujących przypadkach:

⁵⁹ Kan. 501 § 3 KPK.

⁶⁰ Zob. Postanowienia, jw.,

⁶¹ Kan. 502 § 1 KPK.

⁶² Tamże.

⁶³ Kan. 494 § 1 KPK.

⁶⁴ Kan. 494 § 2 KPK.

⁶⁵ Kan. 1277 KPK.

1. dokonanie przez administratora diecezjalnego ekskardynacji i inkardynacji, jak również udzielenie zezwolenia na przesiedlenie się do innego Kościoła partykularnego, po roku wakansu stolicy biskupiej;⁶⁶ 2. usunięcie przez administratora diecezji kanclerza i notariuszy kurii diecezjalnej;⁶⁷ 3. wystawienie przez administratora diecezjalnego, prowikariusza i proprefekta apostolskiego „litterae dimissoriae” dla kandydatów do duchowieństwa diecezjalnego.⁶⁸

Poza tym Kolegium Konsultorów winno występować podczas aktu kanonicznego obejmowania przez biskupa diecezjalnego swojego urzędu w posiadanie,⁶⁹ jak również podczas analogicznego aktu obejmowania urzędu przez biskupa koadiutora.⁷⁰

Doniosłe zadania — podczas wakansu stolicy biskupiej — przypadają w udziale Kolegium Konsultorów, gdy chodzi o tymczasowy zarząd diecezją oraz o wybór administratora diecezjalnego. W przypadku wspomnianego wakansu, jeśli nie ma w diecezji biskupa pomocniczego, rządy diecezją — aż do ustanowienia administratora diecezjalnego — przechodzą na Kolegium Konsultorów, chyba że Stolica Apostolska inaczej zarządziła.⁷¹ Nawet zaś, jeśli diecezja posiada biskupa pomocniczego, który w takim przypadku obejmuje rządy diecezją (aż do ustanowienia administratora diecezjalnego), Kolegium Konsultorów w ciągu ośmiu dni od uzyskania wiadomości o zawakowaniu stolicy biskupiej powinno wybrać administratora diecezji.⁷²

Kolegium Konsultorów występuje następnie wówczas, gdy administrator diecezji składa rezygnację z urzędu. Rezygnację taką winien on złożyć właśnie na ręce tegoż kolegium, przy czym nie wymaga ona przyjęcia.⁷³ Po rezygnacji administratora diecezji lub po usunięciu go przez Stolicę Apostolską, na Kolegium Konsultorów przechodzi znów obowiązek wyboru nowego administratora.⁷⁴

Wspomniano już, że w czasie wakansu stolicy biskupiej, Kolegium Konsultorów spełnia funkcje Rady Kapłańskiej.

Wreszcie Kolegium Konsultorów występuje czynnie podczas przeszkodzenia stolicy biskupiej, gdy nie ma biskupa koadiutora lub sam jest przeszkodzony, oraz brak wykazu upoważnionych przez biskupa diecezjalnego do kierowania diecezją.⁷⁵ Wówczas to wymienione kolegium powinno wybrać kapłana, który by kierował diecezją.⁷⁶

Posiedzeniem Kolegium Konsultorów przewodniczy biskup diecezjalny, a podczas przeszkody w działaniu lub wakansu stolicy — ten, kto tymczasem zastępuje biskupa, przed jego zaś ustanowieniem kapłan najstarszy święceniemi w gronie tegoż kolegium.⁷⁷

Zadania Kolegium Konsultorów w wikariacie apostolskim i prefekturze apostolskiej wypełnia Rada misji, złożona przynajmniej z trzech kapłanów misjonarzy, powołanych przez wikariusza lub prefekta apostolskiego.⁷⁸

⁶⁶ Kan. 272 KPK.

⁶⁷ Kan. 485 KPK.

⁶⁸ Kan. 1018 § 1, 2° KPK.

⁶⁹ Kan. 383 § 3 KPK.

⁷⁰ Kan. 404 § 1 KPK.

⁷¹ Kan. 419 KPK.

⁷² Kan. 421 § 1 KPK.

⁷³ Kan. 430 § 2 KPK.

⁷⁴ Tamże.

⁷⁵ Zob. kan. 413 § 1 KPK.

⁷⁶ Kan. 413 § 2 KPK.

⁷⁷ Kan. 502 § 2 KPK.

⁷⁸ Kan. 502 § 4 KPK.

Wypada dodać, iż wymienione wyżej funkcje i zadania Kolegium Konsultorów Konferencja Episkopatu może w danym regionie kościelnym powierzyć kapitule katedralnej.⁷⁹

4. KAPITUŁY KANONIKÓW

Do kolegiów w strukturach diecezji należy niewątpliwie zaliczyć kapituły kanoników, tak katedralną, jak i kolegiackie. Już na wstępie trzeba jednak powiedzieć, iż te czcigodne i ozdobione chwałą tradycji gremia, szczególnie w rzędzie tych pierwszych, utraciły w nowym ustawodawstwie swoje dotychczasowe znaczenie. Przede wszystkim kapituła katedralna — jak to było do niedawna — nie jest już senatem biskupa, którą to rolę przejęła, jak już wyżej zaznaczono, Rada Kapłańska. Kapituła katedralna utraciła przy tym swoją pozycję zarówno *sede plena*, jak i *sede vacante*. Istnieje wszakże możliwość, o której już nadmieniono, iż Konferencja Biskupów danego regionu kościelnego może przyznać kapitule katedralnej te wszystkie uprawnienia, które na mocy prawa przysługują Kolegium Konsultorów.⁸⁰

Kodeks Jana Pawła II wyznacza kapitułom kanonicznym, tak katedralnym, jak i kolegiackim, zadanie sprawowania bardziej uroczystych czynności liturgicznych w kościele katedralnym lub kolegiackim.⁸¹ Kapituła katedralna, zaznacza prawodawca, wypełnia ponadto zadania zlecone jej przez prawo lub przez biskupa diecezjalnego.⁸²

Erekcja kapituły katedralnej, dokonywanie w niej innowacji oraz zniesienie pozostają zastrzeżone Stolicy Apostolskiej.⁸³ Nie może więc np. biskup diecezjalny własną powagą powiększać czy zmniejszać ilości prałatur lub kanonikatów istniejących w kolegium kapitulnym. W jego gestii leży natomiast zarówno erygowanie, jak i dokonywanie innowacji oraz znoszenie kapituł kolegiackich.

Dużo miejsca, gdy chodzi o ustalenie wielu struktur wewnątrzkapitulnych, pozostawia prawodawca kodeksowy samym statutom kapitulnym, które każde kolegium kanoniczne powinno posiadać. Statuty, sporządzone zgodnym z prawem aktem kapitulnym, winny być zatwierdzone przez biskupa diecezjalnego. Dokonywanie w nich zmian lub zniesienie ich wymaga również aprobaty biskupa.⁸⁴ Sporządzenie statutów aktem kapitulnym zgodnym z prawem oznacza, iż ich tekst winien, zgodnie z zasadą kan. 119, 3°, uzyskać aprobatę wszystkich członków gremium kapitulnego, ponieważ dotyczy ich także jako jednostek.

W sposób szczególny statuty kapitulne, uwzględniając zawsze prawa fundacyjne, powinny określać strukturę kolegium, liczbę jej członków, czynności wykonywane przez kapitułę lub poszczególnych kanoników w zakresie kultu Bożego oraz posługi, częstotliwość posiedzeń kapitulnych, warunki wymagane do ważności lub godziwości podejmowanych czynności, z uwzględnieniem norm prawa powszechnego,⁸⁵ dochody, tak stałe, jak i pobierane z racji wykonywania jakiegoś zadania, oraz insygnia kanoniczne.⁸⁶

⁷⁹ Kan. 502 § 3 KPK.

⁸⁰ Zob. kan. 502 § 3 KPK.

⁸¹ Kan. 503 KPK.

⁸² Tamże.

⁸³ Kan. 504 KPK.

⁸⁴ Kan. 505 KPK.

⁸⁵ Kan. 506 § 1 KPK.

⁸⁶ Kan. 506 § 2 KPK.

Statuty kapitałne zatem — jako prawo partykularne — mają określić m.in. wiele z tego, co do niedawna sankcjonował jednolicie kodeks Piusa X i Benedykta XV. Stwarza to duże możliwości dostosowania postanowień statutowych do konkretnych warunków diecezjalnych, a tym samym skłania poszczególne kolegia kanonickie do wnikliwego zrewidowania dotychczasowego prawa statutowego, opartego na dyspozycjach ówczesnego prawa powszechnego.

Wspomniano wyżej, iż statuty mają określić m.in. czynności kapituły i jej członków oraz posługi. Chodzi tu więc również o urzędy w kapitule. Sam prawodawca kodeksowy wskazuje imiennie na dwa urzędy, które powinny znaleźć się w strukturze kapituł: przewodniczącego kolegium kapitulnego oraz penitencjarza. Statuty mogą ponadto ustanawiać jeszcze inne urzędy, biorąc pod uwagę miejscowe zwyczaje.⁸⁷

Ze sformułowania kan. 509 § 1 pośrednio wynika, iż na urząd przewodniczącego kapituły ona sama dokonuje wyboru. Wybór przewodniczącego wymaga zatwierdzenia biskupa diecezjalnego. Odnośnie do samego wyboru należy stosować przepisy kan. 176 oraz kan. 119, 1°. Pierwszy z nich, polecając w wyborach uwzględnienie dyspozycji kan. 119, 1° co do wymaganej liczby głosów stanowi jednak — należy zauważyć — iż statuty mogą w tym względzie przyjąć inne kryteria.

Urząd kanonika penitencjarza jest również — wynika to pośrednio ze sformułowania kan. 508 § 2 — obligatoryjny, i to zarówno w kapitule katedralnej, jak i kolegiackiej. Sprawujący ten urząd kanonik, zaznacza norma kodeksowa, posiada z samego prawa władzę zwyczajną, której nie może jednak delegować, rozgrzeszania w zakresie sakramentalnym od cenzur „*latae sententiae*”, dotąd nie zdeklarowanych i nie zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej. Władza ta przysługuje mu na terenie diecezji wobec wszystkich, nawet obcych, w stosunku zaś do diecezjan może ją wykonywać także poza diecezją.⁸⁸

O randze urzędu kanonika penitencjarza świadczy kolejna dyspozycja, w myśl której tam, gdzie nie ma kapituły, biskup diecezjalny powinien mianować jakiegoś kapłana do wykonywania zadania, które normalnie ma pełnić wymieniony kanonik.⁸⁹ Widać tu zupełnie zrozumiałą troskę prawodawcy o dobro duchowe wiernych, co dodaje przepisowi rysu duszpasterskiego.

Statuty poszczególnych kapituł mogą przewidywać powierzenie innych urzędów duchownym nie należącym do kapituły, przez wykonywanie których świadczyliby pomoc kanonikom.⁹⁰ Można przykładowo wskazać tutaj takie urzędy, jak: sekretarza kapituły, jej archiwariusza, kustosza itp.

Gdy chodzi o nadawanie wszystkich i poszczególnych kanonikatów, tak w kapitułach katedralnych, jak i kolegiackich, prawo to przysługuje wyłącznie biskupowi diecezjalnemu, nie zaś administratorowi diecezji, z odwołaniem wszelkich przeciwnych przywilejów. Przed mianowaniem nowego członka kolegium kapitulnego biskup obowiązany jest wysłuchać zdania tegoż gremium.⁹¹ Prawodawca kodeksowy wskazuje jednocześnie, komu biskup diecezjalny powinien nadawać kanonikaty: jedynie kapłanom odznaczającym się nauką i prawością życia, którzy chlubnie wypełniają powierzoną im posługę.⁹²

⁸⁷ Zob. kan. 507 § 1 oraz kan. 508 § 1 KPK.

⁸⁸ Kan. 508 § 1 KPK.

⁸⁹ Kan. 508 § 2 KPK.

⁹⁰ Kan. 507 § 2 KPK.

⁹¹ Kan. 509 § 1 KPK.

⁹² Kan. 509 § 2 KPK.

Radykalnie rozprawia się ustawodawca ze zjawiskiem łączenia kapituły kanoników z parafią. Tego rodzaju zakaz, choć jedynie w odniesieniu do wspomnianej unii „pleno iure”, usankcjonowało już motu proprio „Ecclesiae Sanctae”.⁹³ Zakaz łączenia kapituły z parafią podyktowany jest względami duszpasterskimi. Chodzi bowiem o to, by proboszcz parafii kościoła kapitulnego posiadał możliwie pełną swobodę działania. Nic też dziwnego, iż do biskupa diecezjalnego kodeks adresuje dyspozycję, aby istniejące unie kapituł i parafii zostały rozwiązane, tak aby instytucje te były od siebie odłączone.⁹⁴ Jest to więc dalszy krok naprzód w tym względzie w stosunku do postanowienia cytowanego wyżej motu proprio Pawła VI.

Jeśli kościół jest zarazem parafialny i kapitulny, biskup winien ustanowić proboszcza, pochodzącego bądź to z gremium kapitulnego, bądź spoza niego. Rządca diecezji posiada tutaj pełną swobodę wyboru kandydata. Do proboszcza parafii należą wszystkie obowiązki przewidziane przez prawo, on także cieszy się wszystkimi uprawnieniami oraz prerogatywami, które na mocy prawa przysługują proboszczom.⁹⁵ Proboszcz więc w spełnianiu swoich funkcji duszpasterskich nie jest zależny od kapituły, korzystając tu z pełnej autonomii.

Mając na uwadze potrzebę właściwego ułożenia relacji proboszcz — kapituła w kościele parafialnym będącym zarazem kapitulnym, kodeks przyznaje biskupowi diecezjalnemu uprawnienie do wydania stosownych norm, które by skoordynowały we właściwy sposób obowiązki duszpasterskie proboszcza i zadania właściwe kapitule. W tego rodzaju ustaleniach chodzi o zażegnanie ewentualnego niebezpieczeństwa wzajemnego przeszkadzania sobie w spełnianiu funkcji i czynności przez proboszcza i kapitułę.⁹⁶ W przypadkach natomiast konfliktu sprawę winien rozstrzygnąć biskup diecezjalny, mając na uwadze przede wszystkim odpowiednie zabezpieczenie potrzeb duszpasterskich wiernych parafii.⁹⁷

By nie było wątpliwości co do przeznaczenia ofiar składanych przez wiernych na rzecz kościoła, który jest jednocześnie parafialny i kapitulny, kodeks stanowi domniemanie, iż złożono je na potrzeby parafii, chyba że co innego zostanie ustalone.⁹⁸

Widać zatem, iż dobro duchowe wiernych skupionych wokół kościoła parafialnego będącego zarazem kapitulnym stanowi istotne i rozstrzygające kryterium w przypadkach, gdy interesy parafii i kapituły nie byłyby zbieżne. Taki punkt widzenia prawodawcy kościelnego pozostaje zgodny z duchem Soboru Watykańskiego II, który instytucji parafii i jej sprawom przyznał właściwe miejsce.⁹⁹

5. RADA DUSZPASTERKA

W rzędzie kolegiów wspierających biskupa w zarządzie diecezją ważną rolę może spełnić Rada Duszpasterska. Utworzenie tej instytucji w diecezji nie jest obowiązkowe. Radę Duszpasterską należy bowiem ustanowić w die-

⁹³ M. p. „Ecclesioe Sanctae”, I, 21 § 2.

⁹⁴ Kan. 510 § 1 KPK.

⁹⁵ Kan. 510 § 2 KPK.

⁹⁶ Kan. 510 § 3 KPK.

⁹⁷ Tamże.

⁹⁸ Kan. 510 § 4 KPK.

⁹⁹ Zob. Dekret „Christus Dominus”, n. 30—32.

cezji tylko wówczas, gdy przemawiają za tym okoliczności duszpasterskie.¹⁰⁰ Jej zadaniem jest wówczas studiowanie i badanie — pod władzą biskupa — tego wszystkiego, co dotyczy działalności duszpasterskiej, a także przedkładanie praktycznych wniosków,¹⁰¹ przy czym organ ten posiada tylko głos doradczy.¹⁰²

Jakkolwiek powoływanie do życia Rady, o której mowa, pozostaje fakultatywne, trudno jednak wyobrazić sobie, by w przeciętnej — gdy chodzi o jej wielkość — diecezji kolegium takie nie istniało. Wymaga tego właściwe promowanie przez biskupa w Kościele partykularnym spraw duszpasterskich, to zaś implikuje istnienie kompetentnego gremium doradczego.

Gdy chodzi o skład Rady, jest on odmienny od składu Rady Kapłańskiej. Tak bowiem jak ta ostatnia jest reprezentacją prezbiterium diecezjalnego, tak Rada Duszpasterska ma stanowić reprezentację wszystkich wiernych diecezji, pozostających we wspólnocie z Kościołem katolickim. Mają więc do niej wchodzić duchowni, członkowie instytutów życia konsekrowanego, a przede wszystkim wierni świeccy, wyznaczeni w sposób określony przez biskupa diecezjalnego.¹⁰³

Mając na uwadze zapewnienie Radzie Duszpasterskiej właściwej reprezentatywności całego Ludu Bożego diecezji, prawodawca poleca, by w powołowaniu członków tego kolegium uwzględnić różne regiony diecezji, warunki społeczne i zawodowe oraz udział, jaki pojedyncze osoby lub zrzeszone mają w apostołacie.¹⁰⁴ Na członków Rady należy przy tym angażować tylko tych wiernych, którzy odznaczają się niezachwianą wiarą, dobrymi obyczajami i roztropnością.¹⁰⁵

Sam sposób powoływania do Rady — z uwzględnieniem wymienionych kryteriów reprezentatywności — został pozostawiony do uznania biskupa. Z pewnością nieodzowne będzie uwzględnienie drogi wyborów, jak również nominacji czy nawet powoływania określonych osób z urzędu. Również liczba członków Rady, nieokreślona prawem kodeksowym, pozostaje do ustalenia przez biskupa diecezjalnego.

Rada Duszpasterska powinna mieć swoje statuty nadane jej przez biskupa. Należy w nich określić m.in. czas trwania kadencji Rady.¹⁰⁶

Podobnie jak Rada Kapłańska, tak i Rada Duszpasterska ustaje z chwilą zawakowania stolicy biskupiej.¹⁰⁷ Wynika stąd, iż nowy rządca diecezji może ukonstytuować Radę w nowym składzie. Równie dobrze może jednak zaniechać powołania do życia tego organu, gdyż jest on tylko — jak zaznaczono — fakultatywny.

Co się tyczy zwoływania Rady Duszpasterskiej na posiedzenia, to biskup diecezjalny, który posiada wyłączne prawo przewodniczenia im, cieszy się tutaj znaczną swobodą. Prawodawca stwierdza bowiem, że posiedzenia Rady mają być zwoływane przez wspomnianego biskupa w zależności od potrzeb duszpasterskich.¹⁰⁸ Jako minimum wskazuje jednak zwoływanie Rady przy-

¹⁰⁰ Kan. 511 KPK. Zob. J. Krukowski, *Administracja w Kościele. Zarys kościelnego prawa administracyjnego*, Lublin 1985, s. 95—96. Zob. E. Sztafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, Warszawa 1985, s. 188—189.

¹⁰¹ Tamże.

¹⁰² Zob. kan. 514 § 1 KPK.

¹⁰³ Kan. 512 § 1 KPK.

¹⁰⁴ Kan. 512 § 2 KPK.

¹⁰⁵ Kan. 512 § 3 KPK.

¹⁰⁶ Kan. 513 § 1 KPK.

¹⁰⁷ Kan. 513 § 2 KPK.

¹⁰⁸ Kan. 514 § 1 KPK.

najmniej raz w roku.¹⁰⁹ Do biskupa diecezjalnego należy również prawo rozstrzygania, które ze spraw rozważanych przez Radę mogą być opublikowane.¹¹⁰

6. RADA DO SPRAW EKONOMICZNYCH

Zupełnie nowym tworem kolegialnym, stanowiącym organ pomocniczy w wykonywaniu władzy administracyjnej przez biskupa w Kościele partykularnym, jest Rada do Spraw Ekonomicznych, której ustanowienie poleca kodeks Jana Pawła II.¹¹¹ Jej istnienie posiada więc charakter obligatoryjny. Na czele Rady ma stać sam biskup lub jego delegat, a w jej skład powinno wchodzić przynajmniej trzech członków powołanych przez biskupa spośród wiernych odznaczających się prawdziwą biegłością w sprawach ekonomicznych oraz w prawie cywilnym i wyróżniających się bezstronnością.¹¹² Ze składu Rady do Spraw Ekonomicznych wyklucza się wszakże krewnych i powinowatych biskupa, aż do czwartego stopnia.¹¹³

Kadencja Rady wynosi pięć lat, po upływie jednak tego czasu jej członkowie mogą być mianowani na dalsze pięciolecie.¹¹⁴

Do zadań Rady należy: 1. przygotowanie bilansu, czyli zestawu wpływów i wydatków, jakie są przewidziane dla całej diecezji na każdy nadchodzący rok; 2. przyjęcie sprawozdania wpływów i wydatków za rok ubiegły;¹¹⁵ 3. udzielanie opinii biskupowi diecezjalnemu co do zdatności kandydata na urząd ekonomy diecezji;¹¹⁶ 4. udzielanie biskupowi diecezjalnemu opinii lub zgody w sprawach większej wagi, dotyczących administrowania dobrami doczesnymi Kościoła.

Gdy chodzi o tę ostatnią dziedzinę zadań Rady, biskup diecezjalny obowiązany jest wysłuchać jej zdania w następujących sprawach: 1. nałożenie na publiczne osoby prawne w diecezji umiarkowanego podatku na potrzeby diecezjalne;¹¹⁷ 2. zmniejszenie zobowiązań — z wyjątkiem redukcji zobowiązań mszalnych — wynikających z pobożnych fundacji.¹¹⁸

Zgodę Rady do Spraw Ekonomicznych biskup diecezjalny powinien uzyskać w następujących sprawach: 1. podjęcie aktów dotyczących zarządu o większym znaczeniu ze względu na materialny stan diecezji;¹¹⁹ 2. zezwolenie na dokonanie alienacji dóbr stanowiących majątek publicznej osoby prawnej.¹²⁰

Poza tym do kompetencji Rady należy przyjmowanie do sprawdzenia sprawozdań przekazywanych ordynariuszowi miejsca przez zarządców, tak duchownych, jak i świeckich, jakichkolwiek dóbr kościelnych, które nie zostały zgodnie z prawem wyjęte spod władzy rządzenia biskupa diecezjalnego.¹²¹

¹⁰⁹ Kan. 514 § 2 KPK.

¹¹⁰ Kan. 514 § 1 KPK.

¹¹¹ Kan. 492 § 1 KPK.

¹¹² Tamże.

¹¹³ Kan. 492 § 3 KPK.

¹¹⁴ Kan. 492 § 2 KPK.

¹¹⁵ Kan. 493 KPK.

¹¹⁶ Kan. 494 § 1 KPK.

¹¹⁷ Kan. 1263 KPK.

¹¹⁸ Kan. 1310 § 2 KPK.

¹¹⁹ Kan. 1277 KPK.

¹²⁰ Kan. 1292 § 1 KPK.

¹²¹ Kan. 1287 § 1 KPK.

ZAKOŃCZENIE

Sobór Watykański II określił bliżej naukę Kościoła o pasterskim posługiwaniu biskupów w Kościołach partykularnych. Czyniąc to zwrócił także uwagę na rolę innych duchownych, skupionych w prezbiterium diecezji. Dekret soborowy „Presbyterorum ordinis” (n. 27) uwypuklił przy tym rolę rad diecezjalnych, powołanych do wspierania biskupa diecezjalnego w wypełnianiu przezeń obowiązków pasterskich.

Trwająca od zakończenia Soboru Watykańskiego II kodyfikacja prawa kanonicznego, uwzględniając zarówno konkretne postanowienia soborowe, jak również biorąc pod uwagę soborowe dyrektywy i sugestie, objęła swoim zasięgiem te wszystkie, zarówno tradycyjne, jak i zainicjowane przez miniony sobór, struktury, które mają służyć wspieraniu pasterzy diecezji w ich pracy dla dobra Ludu Bożego.

Owoce rewizji i kodyfikacji prawa stał się Kodeks Prawa Kanonicznego, promulgowany przez Jana Pawła II 25 stycznia 1983 r. Zbiór ten, nawiązujący do nauki Soboru Watykańskiego II, ustala definitywnie kształt norm prawnych regulujących takie instytucje, jak: synod diecezjalny, Rada Kapłańska, Kolegium Konsultorów, Kapituły Kanoników, Rada Duszpasterska, Rada do Spraw Ekonomicznych. Dawne struktury, jak synod diecezjalny czy kapituły znalazły w zbiorze Jana Pawła II nowe wymiary, dostosowane do aktualnych potrzeb i warunków życia. Kolegia zainicjowane przez Sobór Watykański II, jak Rada Kapłańska i Rada Duszpasterska, po okresie eksperymentalnym, otrzymały ostateczny profil, zmierzający do nadania im adekwatnej struktury w stosunku do wyznaczonych zadań. Wreszcie nowy kodeks wprowadził na arenę życia diecezjalnego zupełnie nowe twory w postaci Rady Konsultorów oraz Rady do Spraw Ekonomicznych.